

Πρωτ. Γεωργίου Μεταλληνού
Όμοτίμου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ
ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ Θ΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ
ΣΥΝΟΔΟΥ

Έκδοση: Ίερά Μονή Μεγάλου Μετεώρου

Ίούλιος 2009

Άγια Μετέωρα

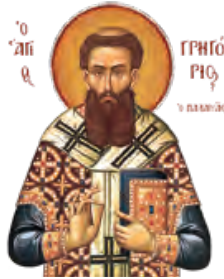
T.K. 422 00 Καλαμπάκα

Τηλ. 24320 22278, fax 24320 24770

Διανέμεται δωρεάν

Έπιτρέπεται ή αναδημοσίευση ολόκληρου ή μέρους του παρόντος με την άπλή αναφορά της προελεύσεώς του.

Πρωτ. Γεωργίου Μεταλληνού
Όμοτίμου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ
ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ Θ΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ
ΣΥΝΟΔΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΕΤΕΩΡΟΥ

ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ 2009

Ἡ πρώτη Οἰκουμένηκη Σύνοδος πού κατεδίκασε τόν ἀρειανισμό

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

Ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Μεταλληνός, Όμότιμος Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἶναι ἀπό αὐτούς πού δέν χρειάζονται συστάσεις. Τό ἐγνωσμένο ἦθος του, τό ὁμολογιακό ὀρθόδοξο φρόνημά του, ἡ ἐμπνευσμένη ἀγιοπατερική θεολογία του, ἡ θαρραλέα τοποθέτησή του σέ φλέγοντα ἐκκλησιαστικά, ἐθνικά καί κοινωνικά ζητήματα τόν ἔχουν καταξιώσει καί τόν ἔχουν καταστήσει σημεῖο ἀναφορᾶς στήν συνείδηση τοῦ λαοῦ μας.

Ἀποτελεῖ, λοιπόν, ιδιαίτερη τιμή καί εὐλογία γιά τήν Ἱερά Μονή μας ἡ ἔκδοση ἑνός ἀκόμη ὁμολογιακοῦ κειμένου τοῦ πατρός Γεωργίου. Πρόκειται γιά τήν ὁμιλία πού ἐξεφώνησε στήν Λάρισα, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαρίσης κ. Ἰγνατίου, τήν Β΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν, ἡμέρα πού ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τήν μνήμη τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Ἐνα κείμενο ιδιαίτερα ἐπίκαιρο στίς μέρες μας, πού ἡ Ἐκκλησία μας βάλλεται ἀπό τήν αἴρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς συνοψίζει τήν διδασκαλία τῶν προγενεστέρων Πατέρων καί εἶναι προσωπικά γνώστης τοῦ θαβωρείου φωτός, ὅποτε μιλά γιά τή δόξα καί τή Χάρη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ αὐθεντικῶς καί ἐξ ἰδίας βιωματικῆς ἐμπειρίας. Ἡ ἀντιμετώπιση ἀπό τόν Ἅγιο Γρηγόριο τῆς παπικῆς αἵρέσεως τοῦ Βαρλαάμ περί κτιστῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ καί κτιστῆς θείας χάριτος (πού ἀποτελεῖ μέχρι σήμερα κύριο παπικό δόγμα καί ἀγεφύρωτο ἐμπόδιο στήν προοπτική τῆς «ἐνώσεως») ἀποτελεῖ τό ἀσφαλές πρότυπο τῆς ὀρ-

θοδόξου στάσεως ἔναντι τῶν παπικῶν. Γιά τόν λόγο αὐτό καί εἶναι ὁ ὁδοδείκτης, πού χαράσσει διαχρονικά τήν πορεία καί ὀριοθετεῖ τήν ὀρθόδοξη στάση ἔναντι τῶν ἑτεροδόξων καί τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων συνολικά.

Ἡ ὀρθόδοξη πατερική διδασκαλία γιά τίς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, πού ἐκφράστηκε ἀπό τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, κατοχυρώθηκε συνοδικά μέ τήν ἐνάτη Οἰκουμενική Σύνοδο (1341-1343) στήν Κωνσταντινούπολη. Στήν ὁμιλία του ὁ π. Γεώργιος παρουσιάζει ἐμπεριστατωμένα τήν μεγάλη δογματική καί θεολογική σημασία καί τόν οἰκουμενικό χαρακτήρα τῆς ὁγδῆς (ἐπί Ἁγίου Φωτίου, 879) καί τῆς ἐνάτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀνασκευάζοντας τήν δυτικῆς προελεύσεως θεολογική ἀντίληψη, πού ἔχει ἐπικρατήσει καί πού ἀναγνωρίζει μόνον τίς πρῶτες ἑπτὰ Οἰκουμενικές Συνόδους.

Θά θέλαμε καί ἀπό τήν θέση αὐτή νά εὐχαριστήσουμε γιά μία ἀκόμη φορά τόν π. Γεώργιο Μεταλληνό γιά τήν εὐγενική προσφορά τοῦ κειμένου του καί γιά τήν ἀνεκτίμητη προσφορά του στό χῶρο τῆς ὁμολογιακῆς θεολογίας καί ὄχι μόνο. Τόν εὐχαριστοῦμε θερμά γιά τίς τεκμηριωμένες θεολογικές μελέτες του, τήν πληθώρα τῶν ἄρθρων, τῶν δημοσιευμάτων, τῶν ὁμιλιῶν καί τῶν εἰσηγήσεων του, γιά τήν σταθερή, διακριτική, ἀγωνιστική καί πνευματική παρουσία καί μαρτυρία του, πού ἐπί σειρά ἐτῶν συντηροῦν καί ἐνισχύουν τήν ὀρθόδοξη δογματική συνείδηση τοῦ λαοῦ μας. Εἶναι αὐτά πού μᾶς στηρίζουν, μᾶς παρηγοροῦν, μᾶς ἐνδυναμώνουν καί μᾶς καθοδηγοῦν.

Εὐχόμεθα ὁ Θεός νά τοῦ ἀνταποδίδει μέ οὐράνια χαρίσματα τούς κόπους καί τούς ἀγῶνες του γιά τήν διαφύλαξη τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεώς μας.

Ὁ Καθηγούμενος

Ἄρχιμ. Ἀθανάσιος Ἀναστασίου

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ

Θ΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Σεβαστοί πατέρες, αγαπητοί αδελφοί! Ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συμπίπτει μέ τήν 14^η Νοεμβρίου. Ἡ Σύνοδος ὅμως τοῦ 1368, ἡ ὁποία διακήρυξε εἰς τόν κόσμον τήν ἀγιότητα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, λόγω τῶν θαυμάτων τά ὁποῖα ἐποίει καί ὄχι λόγω τῆς παιδείας του, οὔτε λόγω τῶν συγγραμμάτων του, πού εἶναι τό ὑψηλότερο στήν ἐποχή του ἐπίτευγμα, ἀλλά καί στήν κορυφή συγχρόνως τῆς ἀγιοπατερικῆς θεολογικῆς παραδόσεως, μετέφερε τή μνήμη τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ εἰς τήν Β΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν. Εἶναι μία πράξις συμβολική καί ἀποφασιστική, διότι ἡ σημερινή ἡμέρα τιμᾶται ἀπό τοὺς Ὁρθοδόξους ὅλου τοῦ κόσμου ὡς ἐπέκταση καί προέκταση τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἶναι συνέχεια τῆς νίκης τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος Χριστοῦ καί ἐν Χριστῷ κοινωνίας ἐναντίον τῆς πλάνης. Δέν εἶναι νίκη προσώπων ἐναντίον ἄλλων προσώπων, δέν εἶναι νίκη παρατάξεων ἐναντίον ἄλλης παρατάξεως ἢ ἄλλων παρατάξεων, ἀλλά εἶναι ἡ νίκη τῆς Πίστεως. Ὁ θρίαμβος τῆς Πίστεως ὡς τρόπου σκέψεως, ὡς τρόπου ζωῆς καί ἐμπειρίας ἀγιοπνευματικῆς, πού μπορεῖ νά ὀδηγήσει τόν ἄνθρωπο εἰς τήν

θέωση. Είναι νίκη δηλαδή τῆς σωτηρίας, τὴν ὁποία εἰσήγαγε στὴν ἱστορία ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἄσαρκος εἰς τὴν Παλαιά Διαθήκη καὶ ἔνσαρκος εἰς τὴν Καινὴ Διαθήκη.

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὴ σημασία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τὸν ὁποῖο εἰς τὸν τίτλο τῆς ἀποψινῆς ὁμιλίας ὀνομάζουμε Πατέρα τῆς 9^{ης} Οἰκουμενικῆς Συνόδου, θὰ ἤθελα νὰ ὀριοθετήσουμε τὰ συστατικά τοῦ τίτλου αὐτοῦ.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Ο Ἅγιος Γρηγόριος γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 1296 καὶ σπούδασε φιλοσοφία, κυρίως ἀριστοτελική, σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε ὅταν ἔδινε δεκαεξαετῆς τίς ἐξετάσεις του εἰς τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μέγας λόγιος ὁ Θεόδωρος Μετοχίτης ἐνθουσιασμένος νὰ τοῦ πεῖ: «Παίδι μου, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστοτέλης θὰ μπορούσε νὰ ἐκφραστεῖ κατὰ καλύτερο τρόπο».

Θεολογία ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἐσπούδασε εἰς τὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δέν ἦταν κάποιο ἴδρυμα κρατικό, διότι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ εἶναι τὸ μοναστήρι, εἶναι τὸ (κοινοβιακό) μοναστήρι. Μέσα στό μοναστήρι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἔγινε Θεολόγος. Μέσα ἀπὸ τὴν ἄσκηση καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Εἰς τὸ Παπίκιον Ὄρος, μεταξύ Μακεδονίας καὶ Θράκης, στό Ἅγιον Ὄρος καὶ στὴν Βέροια, μὲ τὴν αὐστηροτάτη ἄσκησή του. Πέντε ἡμέρες τῆς ἐβδομάδος ἦταν ἀπομονωμένος εἰς τὴν

ἀναχωρητική ἄσκηση, τὴν βαρειά ἄσκησή του, καὶ δύο ἡμέρες κατέβαινε γιὰ νὰ συζητήσει μὲ τὸ μοναστικό σῶμα τὰ προβλήματα, νὰ μετάσχει δηλαδή στὴν κοινωνική ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ζωὴ τῶν συμμοναστῶν του.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἀναδείχθηκε σέ μέγα Θεολόγο τῆς Ἐκκλησίας, διότι εἶχε τίς κατάλληλες προϋποθέσεις. Ἦταν ὁ Θεολόγος τῆς ἀσκήσεως, τῆς μετανοίας, καὶ ὄχι ὁ Θεολόγος τῶν πτυχίων καὶ τῶν πανεπιστημιακῶν τίτλων. Ἐπιτρέψτε μου νὰ τό πῶ. Μέ ἀξίωσε ὁ Θεός, τό λέγω γιατί τώρα βρίσκομαι στό τελευταῖο στάδιο τῆς ζωῆς μου, δέν ξέρω πόσο ὁ Θεός θά μ' ἀφήσει στόν κόσμο, ἀγγίζω τὰ ἐβδομήντα. Λέγω συνήθως, ὅσα πτυχία καὶ νὰ ἔχουμε δέν μᾶς καταξιώνουν ὡς Θεολόγους. Μέ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ ἔχω πέντε πανεπιστημιακά διπλώματα, τρία πτυχία καὶ δύο «Ντοκτορά», διδακτορικούς τίτλους, διδακτορικό Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας - Ἱστορίας, αὐτά σέ ξένο Πανεπιστήμιο. Γιατί τά εἶπα αὐτά; Γιὰ νὰ ἐπαναλάβω αὐτό πού ἀρέσκομαι νὰ λέγω συνήθως, ὅτι ὅλα αὐτά, οἱ τίτλοι καὶ τὰ πτυχία εἶναι μηδέν καὶ κάτω τοῦ μηδενός, μηδέν καὶ κάτω τοῦ μηδενός, ἓνα τίποτα. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖο χρειάζομαι καὶ μάλιστα ὡς Κληρικός, εἶναι μιὰ ἀχτίδα τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Λίγη Χάρη Θεοῦ χρειάζομαι, γιὰ νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τίς ἀπαιτήσεις τοῦ διακονήματος καὶ λειτουργήματός μου, καὶ σ' αὐτό πιστεύω ὅτι θά συμφωνοῦν ὅλοι οἱ σεβαστοὶ συνάδελφοι ἐν Χριστῷ, πού εἶναι στό Ἅγιον Βῆμα.

Ἐγινε, λοιπόν, μ' αὐτὴν τὴν Θεολογία συνεχιστῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὡς Θεολόγος κατεξοχὴν τῆς παραδόσεως. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἐντάχθηκε σέ μιὰ σκυταλοδρομία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἀρχίζει μέ τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς

Ἀποστολικούς Πατέρες, μέ πρῶτον τόν Ἅγιο Ἰγνάτιο Ἄντιοχείας, συνεχίζεται μέ τόν Ἅγιο Εἰρηναῖο, μέ τόν Ἅγιο Κυπριανό, φθάνει στό Μέγα Ἀθανάσιο, τούς Καππαδόκες Πατέρες, τούς Κυρίλλους, τῶν Ἱεροσολύμων καί τῆς Ἀλεξανδρείας, καί συνεχίζεται αὐτή ἡ σκυταλοδρομία μέ τόν Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, τόν Μέγα Φώτιο τόν 9^ο αἰῶνα, γιά νά κορυφωθεῖ τόν 14^ο αἰῶνα στόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ καί ἐν συνεχείᾳ στούς ἁγίους Κολλυβάδες Πατέρες, τούς ἡσυχαστές τοῦ 18^{οῦ} αἰῶνα.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, Φώτιος, Γρηγόριος Παλαμᾶς καί Μάρκος Εὐγενικός εἶναι στήν εὐθεία γραμμῇ τῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία προέβαλε τούς ἁγίους Πατέρες, τήν σκέψη τους καί τήν βιοτή τους ἀπέναντι στήν ἀλλοτριωμένη καί διεστραμμένη Δυτική Χριστιανοσύνη. Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς -ὁ Θεός τό ἐπέτρεψε, γιά νά τόν δυναμώσει περισσότερο- ἔγινε καί ὁμολογητής τῆς πίστεως. Κατηγορήθηκε ὡς καινοτόμος καί μάλιστα ὡς αἰρετικός. Αὐτή ἦταν ἡ κρίση τοῦ 14^{οῦ} αἰῶνος.

Μετά τήν Πενθέκτη Οἰκουμενική Σύνοδο (691/2) ἔχουμε τέτοια παραδείγματα μέσα στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό τά τέλη τοῦ 7^{οῦ} αἰῶνος καί ἐξῆς. Οἱ Ἅγιοι νά θεωροῦνται ὡς καινοτόμοι, οἱ Ἅγιοι νά θεωροῦνται ὡς αἰρετικοί, διότι δέν συμφωνοῦσαν μέ μιά πολιτική Θεολογία, ἡ ὁποία εἶχε διαδοθεῖ, μέ Ἱεράρχες καί Θεολόγους, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦσαν νά τά ἔχουν καλά μέ τήν ἐξουσία, γιά νά καρποῦνται ὀφέλη γήινα καί προσωρινά. Τό 1343 ἐφυλακίσθη ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στή φυλακή τῶν ἀνακτόρων καί τό 1344 καταδικάσθηκε σέ ἀκοινωνησία! Σύνοδοι εἶχαν καταδικάσει παλαιότερα τόν Ἱερό Χρυσόστομο, (σκεφτεῖτε τόν ἱερό Χρυσόστομο!) δύο φορές σέ

έξορία, ὥστε νά πεθάνει στήν έξορία. Ἀνάλογες Σύνοδοι κατεδίκασαν τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, γιατί δέν ἦταν πρόθυμος νά ὑπηρετήσῃ τά συμφέροντα τῶν ἰσχυρῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χώρου καί τῆς πολιτείας. Δέν εἶναι σπάνιο τό φαινόμενο, ἀγαπητοί ἀδελφοί, Σύνοδοι πού θεωροῦνται Ὁρθόδοξοι, νά ἀθῶνουν τούς ἐνόχους καί νά καταδικάζουν τούς Ἁγίους. Αὐτό τό φαινόμενο, πού σημαίνει διαστροφή τῆς Παραδόσεως ἐκ μέρους των, πού ἀποκαλύπτει τήν ἐκκοσμίκευση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χώρου, θά συνεχίζεται ὅσο ὑπάρχει ἡ ἁμαρτία, καί φοβερά ἀποστασία, μέσα στό ράσο. Ἔτσι, λοιπόν, -θά μοῦ ἐπιτρέψετε παρενθετικά- νά προσθέσω κάτι: Συνήθως λέγουν κάποιοι, καί δέν εἶναι ἄστοχο τό ἐρώτημα, γιατί δέν συμμετέχουν καί οἱ λαϊκοί, μέλη καί αὐτοί τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τάς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες τά ἔχουν διατάξει κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε δέν χρειάζεται οὔτε ἐμεῖς οἱ πρεσβύτεροι, οὔτε οἱ λαϊκοί νά συμμετέχουμε στίς Συνόδους. Διότι τότε θά ἀρχίσει τό ἐρώτημα: γιατί αὐτός καί ὄχι ἐγώ!

Ο Ἐπίσκοπος μετέχει στή Σύνοδο, μεταφέροντας σ' αὐτήν αὐτούσια τή γνώμη τοῦ ποιμνίου του. Ὄταν, λοιπόν, κάθε Ἐπίσκοπος μέσα στή Σύνοδο ἐκφράζει τήν γνώμη τῆς τοπικῆς του ἐκκλησίας, τότε συμμετέχει σ' αὐτήν, ἔμμεσα, καί τό πλήρωμά της. Φτάσαμε ὅμως σέ καταστάσεις, ἀγαπητοί ἀδελφοί, πού ἄλλη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ λαοῦ, ἄλλη εἶναι ἡ γνώμη τῶν πρεσβυτέρων, τοῦ κλήρου τοῦ εὐρυτέρου, ἄλλη εἶναι ἡ γνώμη τῶν Ἐπισκόπων καί τελικά ἄλλα ἀποφασίζουν οἱ Σύνοδοι. Αὐτή εἶναι ἡ κακοτυχία, ἡ ὁποία μᾶς δέρνει. Καί θά μοῦ ἐπιτραπεῖ ταπεινά νά ὑποβάλω γονυπετής, τήν παράκλησή μου στήν Ἱερά Σύνοδο. Ἄς πνεύσει καί σ' αὐτήν ἕνας ἀέρας Πατερικός.

Ἄς γίνει καί στή Σύνοδό μας μία ἀναγέννηση, Πατερική ὅμως καί Ἀποστολική καί Προφητική. Κι ἄς ἀκούει τή φωνή τοῦ ποιμνίου -ἡ Σύνοδος-, διότι θά ἔλθει ἐποχή, ὅπου οἱ ἀταξίες πού συμβαίνουν στό πεζοδρόμιο καθημερινά, θά εἰσέλθουν καί μέσα στήν Ἐκκλησία. Μόλις ὀλοκληρωθεῖ ὁ σχεδιαζόμενος χωρισμός Ἐκκλησίας-Πολιτείας, μέ τήν πλέον ἀρνητική ἔννοια τοῦ ὅρου, τότε θά καταστήσουμε χειρότερα ἀπό τούς Παλαιοημερολογίτες. Καί ἂν δέν θελήσουμε μέ πρῶτους τούς Ἐπισκόπους μας, τούς ὁποίους σέβομαι ἀπόλυτα, ἐάν δέν θελήσουμε νά σωφρονισθοῦμε καί νά μήν προκαλοῦμε τόν λαό τοῦ Θεοῦ, θά φθάσουμε σέ φοβερές καταστάσεις στό χῶρο τόν ἐκκλησιαστικό. Δέν εἶμαι προφήτης, ἀλλά ὁ Θεός μου ἐπέτρεψε νά ἀσχολοῦμαι μέ τήν ἐπιστήμη τῆς Ἱστορίας. Ὁ ἱστορικός ἐργάζεται πάνω σέ νομοτέλειες. Ὅχι λοιπόν μέ τήν διαίσθηση Προφήτου, διότι εἶμαι ἀκάθαρτος καί ἀσήμαντος, ἀλλά μέ τήν διαίσθηση πού μου δίνει ὁ χῶρος τῆς Ἱστορίας, προβλέπω ὅτι ἐκεῖ θά καταλήξουμε. Κλείνω τήν παρένθεση.

Ο Ἅγιος Γρηγόριος ἀπελευθερώθηκε τό 1343 καί ἀπό τό 1347 μέχρι τό 1359, μέχρι τήν κοίμησή του, διετέλεσε Ἀρχιεπίσκοπος Θεσ/κης. Τό 1368, ὅπως εἶπα, ἡ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία ἐπεμβαίνει γιά νά διακηρύξει, ὄχι νά ἀγιοποιήσει, -αὐτά εἶναι φράγκικα, δέν ἔχουμε ἀγιοποίηση- ἀλλά ἐπεμβαίνει ἡ Σύνοδος νά διακηρύξει τήν ἀγιότητά του, τήν ὑπάρχουσα καί ἀποδεικνυόμενη, ὄχι ἀπό τά βιβλία του, ἀλλά ἀπό τά θαύματά του.

Μιλήσαμε όμως στον τίτλο για 9^η Οικουμενική Σύνοδο. Ποιά είναι η 9^η Οικουμενική Σύνοδος, μέ την όποια θα συνδέσουμε την παρουσία του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά; Είναι γνωστό από την Ίστορία, ότι έχουμε επίσημα έπτά Οικουμενικές Συνόδους. Η Οικουμενική Σύνοδος είναι τό άνώτερο κριτήριο τής έκκλησιαστικότητας. Για μās τούς όρθοδόξους ύψιστη μορφή έκκλησιαστικού πολιτεύματος είναι η Οικουμενική Σύνοδος. Κορυφή μας δέν είναι ένας άνθρωπος, ένας Πάπας -έδω είναι ούσιαστική ή διαφορά μας μέ τον παπισμό. Οί Προτεστάντες τά κατήρησαν όλα, καί είναι πιό έντιμοι από τούς παπικούς. Είναι πιό έντιμοι, γιατί δέ θέλησαν νά κρατήσουν τίποτε από την παράδοση τής Έκκλησίας καί νά τό διαστρεβλώνουν. Ο Παπισμός όμως ύποκατέστησε την Οικουμενική Σύνοδο μέ τον Πάπα καί την έκανε όργανο του παπισμού την Οικουμενική Σύνοδο, θεραπαινίδα των παπικών σχεδιών.

Στην Όρθοδοξία ύπάρχει καί θά ύπάρχει μέχρι τέλους τής ιστορίας, ως ύψιστος θεσμός εις την ζωήν της, ή Οικουμενική Σύνοδος. Η Οικουμενική Σύνοδος -οικουμενική σημαίνει Σύνοδος όλου του κράτους. Κατά τον όρο του Ξενοφώντος καί στό Έλληνικό Βυζάντιο, στην Έλληνική, δηλαδή, Ρωμανία, ή λέξη Οικουμένη, σημαίνει κατ' ούσίαν τό κράτος, οικουμενικός διδάσκαλος, οικουμενικοί πατέρες κ.ο.κ.-. Η Οικουμενική Σύνοδος, λοιπόν, είναι ή Σύνοδος όλου του κράτους καί αντιμετωπίζει τά μεγάλα προβλήματα τής πίστεως καί τάξεως τής Έκκλησίας. Οί Οικουμενικές Σύνοδοι προϋποθέτουν κρίσεις εις τό σωμα τής Έκκλησίας, πού σημαίνει ότι άπειλείται ή σωτη-

ρία. Καί τότε ἔρχεται ὡς στόμα τῆς Ἐκκλησίας ἡ Οἰκουμενική Σύνοδος, γιά νά διακηρύξει, σέ κάθε περίπτωση, τήν σώζουσα Ἀλήθεια, σύμφωνα μέ τούς Πατέρες, τούς Ἀποστόλους, τούς Προφῆτες καί τίς Μητέρες ὄλων τῶν αἰώνων. Ἔχουμε ἐπί παραδείγματι τήν 1^η καί τήν 2^α Οἰκ. Σύνοδο, 325 καί 381, οἱ ὁποῖες ἀσχολήθηκαν μέ τό πρόβλημα, τή μᾶστιγα καλύτερα, τοῦ Ἀρειανισμοῦ καί τό Τριαδολογικό πρόβλημα. Ἔχουμε, λοιπόν, τό 381 τήν ὁμολογία τῆς πίστεως πού εἶναι τό «Πιστεύω», τό ὁποῖο ἀπαγγέλλουμε στήν Θ. Λειτουργία καί σέ πολλές ἄλλες ἀκολουθίες. Τό «Πιστεύω» εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως πού σώζει, πού ὀδηγεῖ στή θέωση, μέ βάση τίς αἱρέσεις πού προέκυψαν ἀπό τόν Ἀρειανισμό. Δέν εἶναι ὀλόκληρη ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας.

Τήν περασμένη Κυριακή -πιστεύω ὅτι κι ἐδῶ, ὅπως καί σέ ὅλη τήν Ὁρθοδοξία- ἀνεγνώσθη ἕνα μέρος τοῦ Συνοδικοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας. Τό Συνοδικόν εἶναι ἡ συνέχεια τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως. Ἄρχισε νά συντάσσεται στήν Σύνοδο τοῦ 843, πού ἔγινε ἡ ἀναστήλωση τῶν ἁγίων Εἰκόνων, καί ὀλοκληρώθηκε τόν 14^{ον} αἰ., στήν ἐποχή τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, περιλαμβάνοντας καί ὅλες τίς μεταγενέστερες, μετά τό 843, αἱρέσεις. Τό Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι προέκταση, ἐπέκταση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Ὁ μακαρίτης ὁ Κοραῆς, ὁ ὁποῖος θέλησε νά διαμορφώσει ὅλον τόν ἐλληνικό βίο, ἔλεγε: «Δέχομαι τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, ἄρα εἶμαι Ὁρθόδοξος!» Ἀλλά καί οἱ Προτεστάντες καί οἱ παπικοί, ἔστω μέ τήν μικρή ἀλλαγῆ, πού ἔχει μεγάλη σημασία βέβαια, τοῦ Filioque, τό ἴδιο Σύμβολο δέχονται. Ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει τήν Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ συνέχεια τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, καί σ' αὐτήν ἀνήκει τό

κείμενο του Συνοδικού της Ὁρθοδοξίας.

Από τήν 3^η μέχρι τήν 7^η Οἰκ. Σύνοδο, μέχρι τό 787, ἔχουμε ἀντιμετώπιση ἀπό τούς Ἁγίους μας τοῦ Χριστολογικοῦ προβλήματος. Εἶναι οἱ σχέσεις τῶν δύο φύσεων, ἀνθρωπίνης καί θείας εἰς Χριστόν, τῶν δύο ἐνεργειῶν, θείας καί ἀνθρωπίνης καί τῶν δύο θελήσεων, μέ κορύφωση εἰς τό πρόβλημα τοῦ εἰκονισμοῦ τοῦ Θείου Λόγου. Ἄν εἶναι δυνατόν ὁ Θεός Λόγος, πού ἐσαρκώθη «δί' ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν», ἄν εἶναι δυνατόν νά εἰκονισθεῖ. Ἐχουμε μία σύγκρουση μεταξύ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος πού δέχεται τόν εἰκονισμό, καί τοῦ ἀσιατικοῦ πνεύματος, μέ ὅλα τά παρακλάδια του πού ἀρνεῖται αὐτόν τόν εἰκονισμό, ἤδη στήν Παλαιά Διαθήκη. Καί ἡ ἀπόφαση, ἡ διακήρυξη καλύτερα τῶν Ἁγίων Πατέρων (7^η Οἰκ. Σύνοδος καί Σύνοδος τοῦ 843) εἶναι ὅτι, ἀφοῦ ὁ Θεός Λόγος προσέλαβε τόν ἀνθρωπο ὁλόκληρο, ψυχή καί σῶμα, καί ἔχουμε ἐν Χριστῷ τέλειον ἀνθρωπον καί τέλειον Θεόν, εἰκονίζεται ὁ Θεῖος Λόγος, κατά τήν ἀνθρώπινη φύση Του. Καί ἔτσι μπορούμε νά ἔχουμε τόν Ἰησοῦν Χριστόν σέ εἰκόνες καί νά προσκυνοῦμε διά τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τήν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτό εἶναι τεράστιο ἐπίτευγμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τό ὁποῖο προσέφερε καί αὐτό τήν παράδοσή του, γιά νά ἐκφρασθεῖ, νά ἐνισχυθεῖ καί νά κηρυχθεῖ σέ ὅλο τόν κόσμον ἡ Ὁρθοδοξία.

Εάν εἶχαμε τόν Ἰησοῦν Χριστόν σήμερα, (βέβαια Ἐκεῖνος ἐπέλεξε τό πότε θά ἦρχετο μέσα στήν Ἱστορία ὡς Θεάνθρωπος), ἐάν ὁ Ἰησοῦς Χριστός κυκλοφοροῦσε ἀνάμεσά μας σήμερα, θά μπορούσαμε μέ μία κινηματογραφική μηχανή ἢ μέ μία φωτογραφική μηχανή νά ἀποτυπώσουμε τήν μορφή του, ὅπως

θά φαινόταν ὁ ἴδιος ἀνάμεσά μας. Αὐτό εἶναι τεράστια νίκη, ἐπαναλαμβάνω, τῆς Ὁρθοδοξίας καί ἡ λύσις τοῦ Χριστολογικοῦ προβλήματος.

Υπάρχει ὅμως καί ἡ 8^η Οἰκ. Σύνοδος. Εἶναι ἡ Σύνοδος τοῦ 879, ἐπί Μ. Φωτίου. Ὁ γνωστός δογματολόγος καί δάσκαλός μας, ὁ Ἰωάννης Καρμίρης, στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν, ἔλεγε ὅτι ἡ Σύνοδος τοῦ 879 ἐπί Μ. Φωτίου, εἶναι ἡ τελευταία πρό τοῦ Σχίσματος Γενική Σύνοδος τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας, μέ ὅλα τά γνωρίσματα Οἰκ. Συνόδου. Ἡ Σύνοδος αὐτή καταδικάζει τήν δυτική ἀλλοτρίωση εἰς τήν διατύπωση τοῦ Filioque, τῆς ἐκπορεύσεως δηλαδή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὄχι μόνο ἀπό τόν Πατέρα, ὅπως ὁ Χριστός μας τό λέει στό 15,26 τοῦ κατά Ἰωάννην Εὐαγγελίου -«ὁ παρά τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται»- ἀλλά καί «ἐκ τοῦ Υἱοῦ».

Θά μοῦ ἐπιτρέψετε, μιλώντας γιά θεολογικά θέματα νά πῶ ὅτι εἶναι ὑπόθεση ὄχι ἐπαγγελματιῶν τῆς Θεολογίας, ἀλλά εἶναι ὑπόθεση ὅλου τοῦ Σώματος, ὅπως ἡ πίστις μας τόν 19^ο αἰ. ἦταν ὑπόθεση καί τοῦ ἀγραμμάτου -σχολικά- Μακρυγιάννη. Χριστιανός Ὁρθόδοξος, ὁ ὁποῖος δέν ζητεῖ νά ἐνημερωθεῖ καί νά κατανοήσῃ τά προβλήματα τῆς πίστεως, δέν εἶναι Ὁρθόδοξος. Γι' αὐτό διάφοροι χῶροι πού παρουσιάζονται ὡς Ὁρθόδοξοι ἀπό τόν 19^ο αἰ. μέχρι σήμερα, ἀσχολοῦνται μέ ἠθικολογικά, μέ ἠθικιστικά προβλήματα καί νομίζουν ὅτι ἡ ἐνασχόληση μέ τά δογματικά, -λόγω τῶν σφαλμάτων τοῦ Μακράκη- θά ὀδηγήσει σέ παρεκτροπές. Ὅχι ἀδελφοί μου, μέ ταπείνωση, μέ φόβο Θεοῦ καί μέ τήν στήριξη τῶν Γερόντων, τῶν πνευματικῶν μας, πρέπει νά ἐπιδιώκουμε νά κατανοήσουμε τά θεολογικά προβλήματα καί τή σημασία τους. Γιατί τά λέω αὐτά;

Κάποτε ένας καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, τό 1981 σέ ένα συνέδριο (αίωνία του ή μνήμη) μου λέει: «Μά εἶναι δυνατόν νά ἐρίζουμε, νά φιλονικοῦμε μέ τούς Δυτικούς χριστιανούς γιά μία λεξούλα; (γιά τό Filioque). Καί τότε ὁ παπα-Γιώργης –ὁ Θεός φώτισε- τοῦ εἶπα ἕνα ἐπιχείρημα πού τό κηρύσσω μέχρι σήμερα. Λέω, πώς ὑπάρχει μία φρασούλα πού λέγεται βλασφημία. Βλασφημοῦμε τόν Θεόν, τόν Χριστόν μας, τήν Παναγία καί πολλά ἄλλα πρόσωπα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας πίστεως. Ὁ αἰρετικός, ἔστω καί μέ μία φράση, ἐκτοξεύει συνεχῶς βλασφημία κατά τοῦ Θεοῦ. Πώς εἶναι δυνατόν, λοιπόν, ἔστω καί σέ ἀτελεῖς Θ. Λειτουργίες νά μετέχουμε μέ τούς αἰρετικούς, ὅταν αὐτό πού λέγουν, αὐτό πού διδάσκουν, ὁ παπισμός, τό πρωτεῖον, τό ἀλάθητον, εἶναι ἐκτόξευση «κατὰ ριπᾶς» βλασφημιῶν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ; Ἐμεῖς μέ τούς λόγους τῶν Ἁγίων μας, χωρίς νά ἰσχυρίζομαι ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε καλύτεροι ὡς ἄνθρωποι, ἀλλά μέ τούς λόγους τῶν Ἁγίων μας ὑμνοῦμε θεαρέστως τόν Θεόν. Ἐκεῖνοι μέ τά λόγια τῶν Παπῶν καί τῶν ψευδοσυνόδων τους βλασφημοῦν συνεχῶς τόν Θεό. Πώς εἶναι δυνατόν, λοιπόν, νά ὑπάρξει κοινωνία; Καταλαβαίνετε τή σημασία καί μιᾶς μικρῆς λέξεως ἀκόμη. Ἄν τό σκεφθεῖτε ἔτσι, ὅτι κάθε αἰρετική παρέκκλιση εἶναι βλασφημία κατά τοῦ Θεοῦ, θά καταλάβετε, γιάτί οἱ Ἅγιοι Πατέρες τρέμουν κυριολεκτικά, ὅταν ἀκοῦνε τά λόγια τῶν αἰρετικῶν. Ἐμεῖς ἔχουμε φθάσει, μιλῶ γιά τόν ἑαυτό μου, σέ τέτοια ἀναισθησία, ὥστε ἀκοῦμε συνεχῶς νά βλασφημεῖται ὁ Θεός καί δέ μᾶς ἐνδιαφέρει καθόλου. Εἶναι θάνατος πνευματικός, νάρκωση πνευματική!

Η 8^η Οἰκ. Σύνοδος εἶναι ἡ σύνοδος τοῦ 879, ἡ ὁποία καταδικάζει τό Filioque, τήν προσθήκη τῆς φράσεως αὐτῆς εἰς τό

Σύμβολον καί κυρίως ἐκείνους πού εισηγάγαν στό Σύμβολον αὐτή τήν προσθήκη, δηλαδή τόν φραγκικό κόσμο καί τήν ἡγεσία του.

Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΥΣΕΩΣ

Ἐπάρχει ὁμως καί ἡ 9^η Οἰκ. Σύνοδος. Εἶναι οἱ Σύνοδοι τῆς περιόδου τῆς ἐκρήξεως τοῦ προβλήματος πού ἀφοροῦσε στόν ἡσυχασμό. Δέν εἶναι «ἡσυχαστικές ἔριδες», οἱ Φράγκοι μᾶς μάθανε νά τίς λέμε ἡσυχαστικές ἔριδες. Εἶναι ἡ ἐκρηξη τῆς ἀντιστάσεως τῶν ἡσυχαστῶν, τῶν Ὁρθοδόξων δηλαδή, ἀπέναντι στίς παπικές καί σχολαστικές προκλήσεις.

Εἶναι οἱ Σύνοδοι τοῦ 1341, τοῦ 1347, τοῦ 1351, μέ κατακλείδα τήν Σύνοδο πού ἀνέφερα πρὶν, τοῦ 1368. Ἡ ἀφορμή ἐδόθηκε ἀπό τά προβλήματα, τά ὅποια δημιούργησε ἡ σύγκρουση τῶν δύο παραδόσεων, τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Δύσεως. Ἐπίσης σχολαστικοί τοῦ Βυζαντίου, τῆς Ρωμανίας, λατινίζοντες, ρίχνουν λάδι στή φωτιά. Ἐκεῖνα ὁμως τά πρόσωπα, τά ὅποια ἡγοῦνται, στήν διασπορά πλανῶν εἰς τήν Ὁρθοδοξο Ἀνατολή εἶναι, ὅπως ξέρετε, ὁ Βαρλαάμ ὁ Καλαβρός καί ὁ Γρηγόριος Ἀκίνδυνος ἢ Πολυκίνδυνος, ὅπως τόν ἔλεγαν, ὁ μαθητής του.

Ὁ Βαρλαάμ καί ὁ Ἀκίνδυνος ἀλλά καί οἱ ἄλλοι ὀπαδοί τους, μετέφεραν τήν δυτική ἀλλοτρίωση στήν Ἀνατολή. Ἦδη στή Δύση εἶχε διαμορφωθεῖ ἕνας ἄλλος Χριστιανισμός, εἶχε ἀλλάξει ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τήν ἐκκοσμίκευση τοῦ Χριστιανισμοῦ.

νισμού στη Δύση, ή όποια έκκοσμίκευση σαρκώνεται και κορυφώνεται στην δημιουργία του παπικού κράτους.

Εμείς σήμερα, μέ ποιόν Πάπα μιλούμε; Μέ τον Πάπα επίσκοπο, ἔστω και super ἐπίσκοπο, ὅπως θέλει νά ὀνομάζεται, -γενικός ἐπίσκοπος ὑπεράνω ὄλων τῶν ἐπισκόπων- ἤ μέ τον Πάπα βασιλέα και αὐτοκράτορα και ἀρχηγό κράτους; Διερωτῶμαι αὐτοί πού διεξάγουν τέτοιους διαλόγους, πότε θά τό συνειδητοποιήσουν; Δύο τινά συμβαίνουν. Ἡ δέν μποροῦν νά τά καταλάβουν τά προβλήματα –κάτι πού δέν θέλω νά πιστέψω, γιατί διαθέτουν λογικό καλύτερο ἀπό τό δικό μου-, ἤ ἀδιαφοροῦν και τά θεωροῦν ὅλα αὐτά ἄνευ σημασίας, ἀσχολούμενοι μέ κοινωνικά, μέ πολιτικά και διπλωματικά θέματα.

Ἡ Δύση και ὅλος ὁ Χριστιανισμός εἶχε ἀλλοτριωθεῖ σέ σημεῖο πού νά λέγει ὁ Ντοστογιέφσκυ, δύο φορές, εἰς τούς ἀδελφούς Καραμάζωφ και εἰς τον Ἡλίθιον: Μέ τον ἄθεο, -ἦταν ἡ ἐποχή τῆς ἄθεης ἰντελιγκέντσας εἰς τήν Ρωσία- μέ τούς ἀθέους μπορῶ νά μιλήσω, διότι ξέρω πού κινεῖται ἡ σκέψη τους και ὁ λόγος τους, τί πιστεύουν και τί δέν πιστεύουν. Μέ τον παπισμό δέν μπορῶ νά μιλήσω, διότι ὁ παπισμός μου δίνει ἀλλοτριωμένη πίστη, «μου δίνει Χριστό πού δέν ὑπάρχει, μου δίνει τον Ἀντίχριστο». Αὐτό τό λέγει ὁ Φιοντόρ, ὁ Θεόδωρος, δηλαδή, Ντοστογιέφσκυ.

Ἐτσι λοιπόν ἡ Δύσις εἰσάγει ὅ,τι εἰσάγει, χτυπώντας τήν καρδιά τῆς Ὁρθοδοξίας πού εἶναι ὁ ἡσυχασμός. Ὁ ἡσυχασμός ὡς ἄσκηση, ὡς πρακτική πνευματικότητος, συνοδεύει τον ἄνθρωπο ἀπό τήν ἀρχή τῆς Δημιουργίας. Ἡ ἐπιστροφή τῶν Πρωτοπλάστων γίνεται μέσῳ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὅπως και ἡ πτῶσις τους ἦταν καρπός τῆς ἀρνήσεως τῆς πνευματικῆς, τῆς

άγιοπνευματικής, καλύτερα, ζωής. Ὁ ήσυχασμός μέ τήν κάθαρση τῆς καρδιάς, τόν φωτισμό τῆς καρδιάς ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, τήν ἄκτιστη, καί μέ τήν θέωση, ἀνατρέπει τήν πλάνη, τήν ἁμαρτία μας, ἀνατρέπει τήν τραγικότητά μας. Ἡ θεολογική ταυτότητα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, εἶναι ὁ ήσυχασμός. Συνεχίζει καί ἐπανεκφράζει τήν πατερικότητα, ἀλλά κυρίως ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἀντελήφθη τήν ἀλλοτρίωση τῆς Δύσεως. Μία Δύση πού οἱ σχολαστικοί οἱ δικοί μας τήν ἤθελαν καί τότε ὡς συνομιλητή καί συνοδοιπόρο.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΣΕΩΣ

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, σ' αὐτό τό σημεῖο, συνεχίζει τόν Μ. Φώτιο. Ὁ πρῶτος πού ἀντελήφθη τήν ἀλλοτρίωση τοῦ Δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ, -ὅτι εἶναι κάτι ἄλλο, ἀλλά ὄχι Χριστιανισμός τῶν Ἁγίων Πατέρων- ἦταν ὁ Ἅγιος Φώτιος, μέ τό περίφημο ἔργο του «Περί τῆς μυσταγωγίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», πού εἶναι πηγὴ μέχρι σήμερα εἰς τήν διδασκαλία καί στά συγγράμματα ὄλων τῶν θεολόγων μας περὶ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀνοίγει περισσότερο τόν δρόμο. Εἶχε δέ τίς προκλήσεις τοῦ Καλαβροῦ Βαρλαάμ, ὥστε νά συλλάβει τήν πλήρη ἀλλοτρίωση τῆς Δυτικῆς Θεολογίας. Ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, πού εἶναι ἡ συνέχεια τῆς πατερικότητος; Ἀνακεφα-

λαιώνει τούς Ἁγίους Πατέρες ὄλων τῶν ἐποχῶν ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καί ἐπαναδιατυπώνει καί ἐπανεκφράζει τήν πίστη μέ τά μέσα, πού τοῦ ἔδιδε ἡ ἐποχή του. Τήν ἴδια Ὁρθοδοξία ἐκφράζει καί ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, μέ τή δική του γλώσσα, μέ τόν δικό του τρόπο, μένοντας ὅμως πιστός στήν θεολογική ὁμολογία τῶν πατέρων τοῦ 4^{ου}, τοῦ 5^{ου} κ.ο.κ αἰῶνος. Δέχεται πρῶτον τήν διάκριση οὐσίας καί ἐνέργειας εἰς τόν Θεόν, τήν ὀνομάζει «διάκρισιν θεοπρεπή καί ἀπόρρητο», πού εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς θεώσεως.

Εάν ἀρνηθοῦμε, ὅπως ὁ σχολαστικισμός, ἡ θεολογία τοῦ παπισμοῦ δηλαδή, τήν διάκριση οὐσίας καί ἐνέργειας μένει μετέωρον τό θέμα τῆς θεώσεως. Πῶς θεοῦμεθα; Ὁ σκοπός, ὁ ἀπόλυτος σκοπός καί προορισμός κάθε ἀνθρώπου, ὄχι μόνο τῶν χριστιανῶν, εἶναι ἡ θέωση. Κάθε ἄνθρωπος νά φτάσει στή θέωση. «Ὁ Θεός πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. 2, 4). Ἡ «ἐπίγνωση τῆς ἀληθείας» εἶναι ἡ θέωση. Νά ἐνωθοῦμε μέ τήν ἄκτιστη Χάρη τοῦ Θεοῦ. Μέ τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ δέν ὑπάρχει δυνατότητα ἐνώσεως. Ὑπερβαίνει πᾶσα κατάληψη ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ. Ἐνούμεθα μέ τήν ἄκτιστη Χάρη καί ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ὅποτε, ἂν δέν ὑπάρχει αὐτή ἡ ἐνέργεια, ἀλλά ἡ ἐνέργεια εἶναι κτιστή, - ἡ μεγαλύτερη βλασφημία μετά τό Filioque εἶναι ἡ παραδοχή κτιστῆς χάριτος, κτιστῆς ἐνέργειας εἰς τόν Θεόν-, δέν εἶναι δυνατή ἡ σωτηρία.

Κτιστή ἐνέργεια σημαίνει, ἔχει ἀρχή καί τέλος. Πῶς θά σέ σώσει κάτι πού ἔχει ἀρχή καί τέλος; Ἡ ἐνέργεια τῆς Ἁγίας Τριάδος, οὔτε ἀρχή ἔχει, οὔτε τέλος. Εἶναι ἀναρχη καί ἀτελεύτητη, ὅπως ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ, λοιπόν, τήν οὐσία δέν μπορούμε

νά τήν δεχτοῦμε -τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ-, δεχόμεθα τήν ἐνέργειά Του. Χάρις, ἐνέργεια, Βασιλεία, δύναμις, ἢ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅλα αὐτά σημαίνουν τήν ἄκτιστη ἐνέργεια πού ἐκπορεύεται ἀπό τήν Ἁγία Τριάδα.

Σέ κάποιο ἔργο πού προέρχεται ἀπό τόν ἡσυχαστικό κύκλο, ἐπιτρέψτε μου αὐτή τή στιγμή νά ὁμολογήσω τήν ἀδυναμία μου νά πῶ ἄν εἶναι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἢ ὄχι (ἀλλά δέν ἔχει καμμιά σημασία, ἴσως ἀνήκει στόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ), ἀποσαφηνίζεται πῶς βλέπει τόν Θεό ἢ Δύση, ὁ παπισμός. Βλέπει τόν Θεό ὡς ἕναν δίσκο ἡλιακό, πού βρίσκεται στόν οὐρανό, ἀλλά οἱ ἀκτίνες του δέν φτάνουν στήν γῆ. Τότε ἢ ὑπάρχει ὁ ἥλιος ἢ δέν ὑπάρχει εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Δέν μᾶς ζεσταίνει, δέν μᾶς ζωογονεῖ, ἀφοῦ οἱ ἀκτίνες του δέν φτάνουν εἰς τόν κόσμον. Ὁ Θεός τῆς Ὁρθοδοξίας, τῶν Ἁγίων Πατέρων, εἶναι ἕνας ἥλιος πού στέλνει τίς ἀκτίνες του καί ζωογονεῖ τή γῆ, καί ὅλη τήν κτίση, ἀγιοπνευματικά. Ὅποτε ἀπό τά διάφορα ὑπόγεια, ἀπό τήν ἁμαρτία μας, ἀπό τήν πτώση μας, σπεύδουμε νά ἀνεβοῦμε στήν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους, γιά νά δεχθοῦμε τίς ζωογόνες ἀκτίνες, ὄχι τοῦ φυσικοῦ ἡλίου, ἀλλά τοῦ ὑπερφυσικοῦ Ἡλίου, τοῦ Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης.

Γι' αὐτό ἔφτασε ἡ Δύση ἀπό τόν Deismus, στόν «θάνατο τοῦ Θεοῦ». Deismus τί σημαίνει; Θεός, Δημιουργός, ἀλλά ὄχι κυβερνήτης τοῦ κόσμου. Deus creator, sed non gubernator. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Θεός εἴτε ὑπάρχει, εἴτε δέν ὑπάρχει, δέν ἔχει καμμιά σημασία. Γι' αὐτό ἀσχολεῖται ἡ Δύση μέ κοινωνικά, μέ ἠθικά προβλήματα. Ὅχι ὅτι δέν τά συμεριζόμεθα κι ἐμεῖς, ἀλλά δέν εἶναι ἡ κύρια προτεραιότητα τῆς πίστεώς μας. Αὐτοί ἀσχολοῦνται μέ τά ἀποτελέσματα, χωρίς νά ἀναζητοῦν

τίς ρίζες, τήν οὐσία. Ἡ Δύση, λοιπόν, ἔφτασε ἀπό τόν Deismus, εἰς τόν θάνατον τοῦ Θεοῦ. Στήν δεκαετία τοῦ 1950 στήν Ἀμερική καί μετὰ στήν Εὐρώπη ὁ θεολογικός κόσμος μιλεῖ γιά τόν «θάνατο τοῦ Θεοῦ» καί γιά τήν θεολογία «μετά τόν θάνατο τοῦ Θεοῦ». Τί σημαίνει θάνατος τοῦ Θεοῦ; Δέν σημαίνει ὅτι ὁ Θεός καθ' ἑαυτόν πεθαίνει. Δέν τούς ἀπασχολεῖ, γιατί ἡ ὑπάρχει ἢ δέν ὑπάρχει ὁ Θεός δέν λέει τίποτε γι' αὐτούς. Θάνατος τοῦ Θεοῦ σημαίνει ὅτι ὁ Θεός δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τή ζωή μας. Ὁ Θεός δέν μπορεῖ νά μᾶς σώσει. Καταλαβαίνετε, λοιπόν, ὄχι μόνο βλασφημία, πόση ἀνοησία κρύβει αὐτή ἡ πορεία. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, μιλώντας γιά τή διάκριση οὐσίας καί ἐνεργείας, ὅπως ὁ Μ. Βασίλειος καί οἱ λοιποὶ Ἅγιοι Πατέρες, σώζει τήν Πίστη καί τήν δυναμική της συγχρόνως εἰς τήν θέωση τοῦ ἀνθρώπου. Μιλεῖ, ἐπίσης, γιά τήν οὐσία τοῦ Θαβωρίου Φωτός. Στήν συζήτηση μέ τούς σχολαστικούς καί τόν Βαρλαάμ ἐτέθη τό θέμα τοῦ Θαβωρίου Φωτός. Τί φῶς εἶναι; κτιστό ἢ ἄκτιστο; Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος μᾶς λέγει ὅτι καί στό Σινᾶ καί στό Θαβῶρ καί στήν Πεντηκοστή ἔχουμε τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ὡς ἄκτιστο φῶς. Ἡ αἵρεση εἶναι πού προκαλεῖ ὅλα αὐτά τά προβλήματα. Ὁ Βαρλαάμ ὁ Καλαβρός ἐχαρακτηρίζετο σοφός. Εἶχε σπουδάσει στήν Ρώμη μαθηματικά, φιλοσοφία. Ἦταν οὐμανιστής. ἀνθρωπιστής. Γιά νά καταλάβετε αὐτό τό θέμα, παραπέμπω σέ μιά πρόσφατη μελέτη τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καί συναγωνιστοῦ, τοῦ πατρός Θεοδώρου Ζήση, Καθηγητοῦ στήν Θεσσαλονίκη (εἶναι καί αὐτός τώρα ὁμότιμος ὅπως καί ὁ ὁμιλῶν αὐτή τή στιγμή) εἰς τόν Ὁρθόδοξον Τύπον. Σέ τρεῖς συνέχειες ἀναλύει τό ἄν ὁ Μέγας Φώτιος ἦταν ἀνθρωπιστής, ὅπως διάφοροι φιλοσοφοῦντες θέλουν νά

τόν παρουσιάσουν. Δέν θά ἐπιμείνω περισσότερο γιατί θέλω νά ολοκληρώσω αὐτές τίς σκέψεις.

Ἦρθε, λοιπόν, ὁ Βαρλαάμ ὁ Καλαβρός ἀπό τή Μεγάλη Ἑλλάδα, τήν Καλαβρία. Ἦρθε καί ἔγινε καθηγητής εἰς τήν Κων/πολη. Δέχτηκε μεγάλες τιμές. Μάλιστα ἐξεπροσώπησε τήν Ὁρθοδοξία σέ μιά Σύνοδο στίς ἀρχές τοῦ 14^{ου} αἰ. εἰς τήν Ανιόνιον τῆς Γαλλίας, ὅπου οἱ πάπες μέσα στίς συγκρούσεις τους ἦταν ἐξόριστοι. Ὁ Παλαμαῆς διέγνωσε ἀμέσως τόν αἰρετικό τρόπο σκέψεως τοῦ Βαρλαάμ. Κάποιος μοναχός, γιά νά καταλάβετε τί σημαίνει Ἅγιος καί Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, κάποιος μοναχός ἔδωσε στόν Ἅγιο Γρηγόριο ἕνα κείμενο περί Ἁγίου Πνεύματος, κατά τοῦ filioque, τό ὁποῖο εἶχε γράψει ὁ Βαρλαάμ. Καί ὅλοι πίστευαν ὅτι εἶναι ἡ κορυφή τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καί παραδόσεως. Μόλις διάβασε λίγες γραμμές ὁ Ἅγιος Γρηγόριος λέει «εἶναι αἰρετικό τό κείμενο». Ἐκανε τόν ἀντιπαπικό ὁ Βαρλαάμ, ἀλλά ἡ μέθοδος τήν ὁποία ἀκολουθοῦσε προέδιδε τήν ἐξάρτησή του ἀπό τήν πτώση τοῦ παπισμοῦ, ἀπό τήν σχολαστική φιλοσοφία. Διότι ἡ σκέψη του στηρίζονταν σέ συλλογισμούς ἀνθρωπίνους καί ὄχι στήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στήν Παλαιά καί Καινή Διαθήκη καί στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ φιλοσοφία, λοιπόν, γιά τόν Βαρλαάμ εἶχε λυτρωτική σημασία, λυτρωτικό χαρακτήρα, καί ζητοῦσε οὔτε λίγο οὔτε πολύ τήν ἐκφιλοσόφηση τῆς πίστεως. Ἐπρεπε δηλαδή, ἔλεγε ὁ Βαρλαάμ, νά γίνει κανεῖς φιλόσοφος, γιά νά μπορέσει νά σωθεῖ. Ἐνας «ἐλιτισμός» στόν χῶρο τῆς πίστεως, στόν χῶρο τῆς σωτηριολογίας. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἀπαντοῦσε ὅτι ὁ Θεός πάντα ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, εἴτε ξέρουμε γράμματα, εἴτε δέν ξέρουμε. Ἐχουμε μιά ἄλλη παι-

δεία μέσα στην καρδιά μας, τήν παιδεία καί τήν νουθεσίαν τοῦ Θεοῦ. Καί δέν στηριζόμαστε στά ἀνθρώπινα γράμματα. Τώρα κατανοεῖτε γιατί κατεδίκασα ὅλα τά πτυχία πού μέ τήν χάρη τοῦ Θεοῦ μπόρεσα νά ἀποκτήσω. Μηδέν καί κάτω τοῦ μηδενός εἰς τήν σωτηρία. Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καί τό ἀνοιγμα τῆς καρδιᾶς σ' αὐτή τή Χάρη εἶναι ἡ δυνατότητα τῆς σωτηρίας μας καί ὄχι τά γράμματα. Ὅχι ἡ ἐπίδειξη γνώσεων. Ὅλα αὐτά μποροῦν νά ὠφελήσουν σέ πρακτικά θέματα, νά κηρύξεις καλύτερα, νά χρησιμοποιήσεις μιᾶ ὑψηλότερη γλώσσα, ἀλλά τίς περισσότερες φορές, τά προσόντα αὐτά τά κοσμικά γίνονται ἡ ἀφορμή τῆς πτώσεώς μας. Διότι «φυσιοῦται» ὁ ἄνθρωπος. Ἀποκτᾶ ὁ ἄνθρωπος ἔπαρση, στηριζόμενος εἰς τίς γήινες γνώσεις του.

Ο Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στή συνέχεια γίνεται ὑπεραπιστής τοῦ μοναχισμοῦ, τοῦ μοναχισμοῦ τῆς πατερικῆς παραδόσεως, τόν ὁποῖον πολεμοῦσε ὁ Βαρλαάμ. Ξέρετε ἡ Δύση εἶχε χάσει τόν αὐθεντικό μοναχισμό, ὅπως εἶχε χάσει καί τήν ἀληθινή θεολόγησι. Ἡ ἀληθινή θεολόγησι περνάει μέσα ἀπό τήν ἀσκητική πραγματικότητα καί πράξι, δηλαδή ἡ Θεολογία εἶναι καρπός ἀσκήσεως, ἀνοιγματος τοῦ ἀνθρώπου στήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἡ Θεολογία δέν εἶναι ὑπόθεση διανοητική. Ὅταν σπούδαζα στή Δύση, ἔμαθα τήν φράση «lavoro da tavolo», ἐργασία τοῦ τραπέζιου, τοῦ γραφείου. Δέν εἶναι αὐτή ἡ Θεολογία. Ἡ Θεολογία γεννιέται μέσα στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, μέ τόν φωτισμό τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Διαφορετικά συντάσσουμε ὠραία κείμενα, τά ὁποῖα ὅμως δέν μποροῦν νά μᾶς ὀδηγήσουν στήν Θεολογία, διότι δέν εἶναι καρπός ἀγιοπνευματικῆς ἐμπειρίας.

Ο Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στή συνέχεια εἶναι ὁ Θεολό-

γος τῆς Θείας Χάριτος. Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, λέγει, εἶναι ἄκτιστη, δέν εἶναι δημιουργημένη χάρις, κτιστή χάρις, gratia creata. Οἱ θεούμενοι εἶναι οἱ ἀυθεντίες καί ὄχι τά κείμενα. Αὐτό τό εἶχε ὑποστηρίξει πρῶτον ἕνας μικρασιάτης Θεολόγος, Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας στό κέντρον τῆς Εὐρώπης, στό Λούγδουνον, τήν Λυών, ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος, τόν 2^ο αἰ. Ὅτι ἀυθεντίες στήν Ἐκκλησία δέν εἶναι τά κείμενα, ἀλλά εἶναι ὁ θεούμενος, ὁ ἅγιος. Αὐτός εἶναι ἀυθεντία. Ὁ προφήτης, ὁ Ἀπόστολος, ὁ Πατέρας καί ἡ Μητέρα ὄλων τῶν αἰῶνων. Αὐτός πού φτάνει στήν θέωση. Οἱ θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας, λοιπόν, εἶναι οἱ θεόπτες, εἶναι οἱ προφήτες πού ὀνομάζονται στήν Παλαιά Διαθήκη «Ροέ» ἀπό τό ἑβραϊκό ρῆμα «ραά» (αὐτό δέν εἶναι ἐπίδειξη, εἶναι γνωστότατο). Τό ρῆμα «ραά» σημαίνει βλέπω. Προφήτες εἶναι οἱ βλέποντες. Τί βλέπουν; Τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, τήν ἄκτιστη. (Ἐχει ἕνα σπουδαῖο βιβλίο ὁ σεβαστός καί ἀγαπητός συναγωνιστής, ὁ π. Ἰερόθος Βλάχος, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου: «Οἱ βλέποντες»). Ἔτσι, λοιπόν, οἱ Θεολόγοι εἶναι οἱ θεόπτες. Οἱ Θεολόγοι εἶναι αὐτοί πού βλέπουν τό ἄκτιστο φῶς, αὐτοί πού φθάνουν εἰς τήν θεοπτίαν. Καί κάτι ἄλλο. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, σέ ἀντίθεση μέ τόν Βαρλαάμ, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε τήν ἐκφιλοσόφηση τῆς πίστεως καί τόνιζε ἰδιαίτερα τίς φιλοσοφικές γνώσεις τοῦ ἀνθρώπου ὡς παράγοντα σωτηριολογίας, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἱεραρχεῖ τήν σοφία-παιδεία. Ἐχουμε, διδάσκει, τήν θύραθεν, τήν κοσμική σοφία-παιδεία πού παίρνουμε στά σχολεῖα, καί τήν ἐσωτερική σοφία-παιδεία πού παίρνουμε μέσα ἀπό τόν πνευματικό ἀγῶνα. Ὅποτε, λοιπόν, αὐτό περνάει στό Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἰταλοῦ καί ἄλλων νοθευτῶν τῆς πίστεως. Εἶναι

τό περίφημο εκείνο: «τοῖς τά ἑλληνικά διεξιούσι μαθήματα, οὐ πρὸς παιδευσιν μόνον, ἀλλὰ καί ταῖς ματαίαις αὐτῶν γνώμαις ἐπομένους καί ὡς ἀληθέσι πιστεύουσι, ἀνάθεμα!»! Τό ἀνάθεμα δέν εἶναι, ὅπως νομίζουν πολλοί, κατάρα. Τό ἀνάθεμα σημαίνει χωρισμός. Οἱ ἀναθεματιζόμενοι δέν ἀνήκουν στό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί ὀρθά πρέπει νά ἐκφωνεῖται «πᾶσι τοῖς αἰρετικοῖς ἀνάθεμα». Τά γράμματα, δηλαδή, δέν μᾶς σώζουν. Τό πρόβλημα εἶναι νά μελετᾶς φυσική, ἀστροφυσική, καί νά νομίζεις ὅτι αὐτό μπορεῖ νά σέ σώσει. Ἄλλο ἢ ἐκπαίδευση τοῦ ἀνθρώπου, (αὐτά καθορίζονται ἀπό τόν Γρηγόριον τόν Θεολόγον τόν 4^ο αἰώνα) καί ἄλλο τό θέμα τῆς σωτηρίας, τῆς αἰωνιότητός μας. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς διακρίνει δύο σοφίες, δύο γνώσεις. Ὅπως καί ὄλοι ὅσοι ἀκολουθοῦν τήν παράδοση ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο καί τόν Ἰάκωβο τόν Ἀδελφόθεο μέχρι τόν Εὐγένιο Βούλγαρη. Δέχεται ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις εἶναι ὑπέρ κατάληψιν. Δέχεται ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ Ἀληθινός Λόγος τοῦ Θεοῦ. Θά σᾶς πῶ δέ κάτι πού κάποιους θά τούς ξενίσει. Ἐμεῖς λέμε συνήθως ἡ Βίβλος, ἡ Ἁγία Γραφή περιέχει τό Λόγο τοῦ Θεοῦ. Δέν εἶναι ἡ Βίβλος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀλλά εἶναι καταγραφή τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ στήν καρδιά τῶν Ἁγίων, τῶν Προφητῶν καί τῶν Ἀποστόλων. Ὁ Θεός δέν ἐπικοινωνεῖ μέ γλῶσσα ἀνθρώπινη. Ὁ Θεός δέν ἐπικοινωνεῖ μέ κείμενα. Ὁ Θεός ἐπικοινωνεῖ, εἰσερχόμενος διά τοῦ Ἀκτίστου Φωτός Του μέσα στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος φθάνει νά γίνει δεκτικός τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως ἡ Βίβλος δέν εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καθεαυτόν, εἶναι «λόγος περί τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ». Προηγεῖται ἡ Ἀποκάλυψη τῆς καταγραφῆς της, τοῦ γράμματος, τῆς Βίβλου. Πιστεύω νά ἔγινε κατανοητός.

Ἐκεῖ μᾶς ὁδηγεῖ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Ἐμεῖς μιλοῦμε συνεχῶς γιὰ τὴν Γραφή ὡς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ. Εἶναι «λόγος γιὰ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ». Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ φανέρωση τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν καρδιά τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων.

Ἡ ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, οἱ Σύνοδοι τοῦ 14^{ου} αἰῶνος διατυπώνουν τὴν θεολογία περὶ τῆς Θείας Χάριτος. Ἡ Ὄρθοδοξη Παράδοση δέχεται αὐτές τίς Συνόδους ὡς 9^η Οἰκουμένη καὶ πανορθόδοξα γίνεται αὐτὸ ἀποδεκτὸ ἀπὸ γνωστούς Θεολόγους. Διότι καὶ ἡ Σύνοδος αὐτή, ὅπως καὶ ἡ 8^η τὸ 879, διαφοροποιοῦν ριζικὰ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, στὴν πατερικὴ συνέχειά της, ἀπὸ τὸν χριστιανισμό τῆς Δύσεως. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, λοιπόν, μὲ τὴν θεολογία του, καρπὸ τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στὴν φωτισμένη ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καρδιά του, εἶναι ὁ Πατέρας τῆς 9^{ης} Οἰκουμένης Συνόδου.

Ἐνα ἐπίκαιρο ἐρώτημα εἶναι: Ἡ μέλλουσα νὰ συνέλθει πανορθόδοξος Σύνοδος τί θὰ κάνει; Ἐτοιμάζεται αὐτή ἡ Σύνοδος, γιὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσει, ὅπως διαβάζουμε καὶ ὅπως βλέπου-

με, στήν ἀποδοχή τοῦ παπισμοῦ καί τοῦ Προτεσταντισμοῦ ὡς αὐθεντικῶν χριστιανισμῶν. Αὐτό εἶναι τό τραγικό. Εὐχομαι νά μή γίνει ποτέ. Ἀλλά ἐκεῖ ὀδηγοῦνται τά πράγματα. Ἐάν, λοιπόν, συνέλθει ἡ Πανορθόδοξος Σύνοδος, πού θά ἔχει τόν χαρακτήρα γιά μᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐάν συνέλθει καί δέν δεχθεῖ μεταξύ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τήν 8^η καί τήν 9^η, θά εἶναι ψευδοσύνοδος. Ὅπως ἡ Σύνοδος Φεράρας-Φλωρεντίας. Καί τότε ἐπεβλήθη ἀπό κάποιους δεσποτάδες Ἀνατολικούς καί Δυτικούς, ἐπεβλήθη ἡ Σύνοδος Φεράρας-Φλωρεντίας, ἀλλά ἦταν ἀρκετή ἡ ἀντίσταση ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι κάποιων κορυφῶν τῆς παραδόσεώς μας, ὅπως ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός, ὥστε τελικά νά χαρακτηριστεῖ ψευδοσύνοδος. Αἰρετική Σύνοδος, ἀποτυχημένη Σύνοδος, ἡ Σύνοδος Φεράρας-Φλωρεντίας.

Ἡ μέλλουσα νά συνέλθει, λοιπόν, Πανορθόδοξος Σύνοδος θά κριθεῖ σ' αὐτό τό σημεῖο. Ἐάν παρακάμψει αὐτές τίς δύο Συνόδους πού τοποθετοῦν τήν ὀρθοδοξία ἀπέναντι στόν Δυτικό χριστιανισμό. Ἐκεῖ εἶναι τό κρίσιμο ἐρώτημα. Αὐτοί θέλουν νά παρουσιάσουν τήν ἐνότητα, ὅτι ὁ Δυτικός Χριστιανισμός εἶναι παράλληλη μορφή τῆς Ὀρθοδοξίας τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ἐκεῖ κάποιοι ἐργάζονται, πρὸς τά ἐκεῖ κάποιοι θέλουν νά ὀδηγήσουν. Ὁ Θεός ὅμως εἶναι πάνω ἀπό ὅλους μας.

Ἐνα ψευδοεπιχείρημα, λοιπόν, πού κυκλοφορεῖται στό χῶρο τῆς δικῆς μας Θεολογίας, τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Θεολογίας, εἶναι ὅτι οὐδεμία Οἰκουμενική Σύνοδος κατεδίκασε τόν Δυτικό Χριστιανισμό. Καί ὅμως ἔχουμε δύο Οἰκουμενικές Συνόδους, τοῦ 879 καί ἐκείνης τοῦ 14^{ου} αἰῶνος, πού διαφοροποιοῦν τήν Ὀρθοδοξία ἀπό τόν Δυτικό Χριστιανισμό.

Εἶναι τραγικό! Δέν ἐπιχαίρω, οὔτε θριαμβολογῶ. Ἡ ἐπιθυ-

μία ὄλων μας πρέπει νά εἶναι νά συναντηθοῦμε στήν ἐνότητα τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων ὄλων τῶν αἰῶνων. Διαφορετικά κάθε ἔνωση θά εἶναι ψευδένωσις καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά θά καταστρέφει καί θά διαστρέφει κάθε προσπάθεια, εἰλικρινή προσπάθεια, πού θέλει νά ὀδηγηθεῖ στό θέμα τῆς σωτηρίας. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἐλέγχει τήν σημερινή κατάσταση τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὑπάρχει σύγχυση. Σχετικοποίηση τῆς πίστεως, πολιτικοί συμβιβασμοί. Οἱ διάλογοι οἱ ἐκκλησιαστικοί εἶναι ἀπομίμηση τῶν πολιτικῶν συζητήσεων. Ἐτσι, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς -γ' αὐτό δέν γίνεται εὐχάριστα δεκτός- ἐμπνέει διάθεση ὁμολογίας καί μαρτυρίου ἀκόμη, ἄν ὁ Θεός τό ἐπιτρέψει, στήν ἐποχή μας. Βοηθεῖ, ἐπίσης, στή συνέχεια τῆς Ὁρθοδοξίας, τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. Ἡ ἐπανεκφραση τῆς Πίστεως μέ τά μέσα κάθε ἐποχῆς δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τήν ἀναζητούμενη ἀπό δικούς μας θεολόγους Οἰκουμενιστές «ἐπανερμηνεία» τῆς πίστεως. Δέν εἶναι θέμα ἐπανερμηνείας, πῶς θά κατανοήσουμε λ.χ. τό παπικό πρωτεῖο. Συγγνώμη γιά τήν φράση, καί ὁ σκύλος χορτάτος καί ἡ πίτα ἀφάγωτη! Μά εἶναι αὐτά σοβαρά πράγματα, ὅταν παίζουμε «ἐν οὐ παικτοῖς»; Ὅταν παίζουμε μέ τή σωτηρία; Ὅταν παίζουμε μέ τήν αἰωνιότητα; Διαγράφουμε ὄλους τούς Ἁγίους ἐν ὀνόματι τῶν Ἁγίων. Διότι τό πνεῦμα, τό ὁποῖον κυριαρχεῖ, εἶναι νά ἐκθειάζουμε τούς Ἁγίους. Κι ὅπως, μακαρίτης τώρα, Ἀρχιεπίσκοπος ἔλεγε: Δεχόμεθα τόν Μάρκο τόν Εὐγενικό καί τόν τιμᾶμε. Ἐκεῖνος ἔτσι ἔπρεπε νά μιλήσει στήν ἐποχή του, ἐμεῖς μιλοῦμε μέ τόν δικό μας τρόπο στήν δική μας ἐποχή. Κάτι παρόμοιο ἐλέχθη. Ὁ Χριστός ὅμως εἶναι πάντα ὁ αὐτός «παρατεινόμενος εἰς τούς αἰῶνες». Καί ἡ πίστη πού σώζει εἶναι

μία συνταγή, ένα φάρμακο πού δέν αλλοιώνεται, δέν δέχεται αλλαγές. Είναι μία καί ένιαία ή πίστις. Ἡ ἀποδοχή τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν Ἁγίων, γιά νά γίνει καί δική μας ἐμπειρία.

Ἡ κατανόηση, λοιπόν, τῶν Ἁγίων, ὅπως ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, θέτει τό πρόβλημα τῆς ἀποδοχῆς τῆς γλώσσας τῶν Ἁγίων. Ἡ γλώσσα τῶν Ἁγίων εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. Μέ αὐτή τή σκέψη καταλήγω κι εὔχομαι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς νά συνοδεύει τή ζωή μας. Καλόν τό ὑπόλοιπον Στάδιον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καί Καλή Ἀνάσταση!

Ἱερά Μονή Ὑπαπαντῆς, Ἁγίων Μετεώρων